

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

دانشگاه حکیم سبزواری

دانشکده علوم پایه

پایان نامه جهت دریافت درجه کارشناسی ارشد رشته‌ی زیست‌شناسی گرایش بیوشیمی

مطالعه و بررسی میانکنش آنژیم تیروزین کیناز و مشتقات دارویی جدید در درمان

سرطان با کمک محاسبات رایانه‌ای

استاد راهنما:

سرکار خانم دکتر نسرین ملانیا

استاد مشاور:

جناب آقای دکتر سید شهریار عرب

پژوهشگر:

احمد شهیر صدر

۱۳۹۲ مهر

شماره:
تاریخ:

بسمه تعالیٰ

صور تجلیسه دفاع از پایان نامه کارشناسی ارشد

با تلاوت آیاتی چند از کلام ا... مجید جلسه دفاع از پایان نامه آقای احمد شهر صدر
دانشجوی رشته بیوشیمی
با عنوان " مطالعه و بررسی میانکنش آنزیم تیروزین کیناز و مشتقان دارویی جدید در درمان سلطان با کمک محاسبات رایانه‌ای "

در ساعت ۱۶ مورخه ۹۲/۷/۱۴ در محل دانشکده سالن اجتماعات علوم پایه تشکیل گردید.

پس از استماع گزارش ارائه شده توسط دانشجو و استاد راهنمای داوران و حاضران سوالات آنها پاسخ گفت.
احمد شهر صدر به دفاع از موضوع پرداخت و به سوالات آنها پاسخ گفت.

سپس پایان نامه توسط هیات داوران مورد ارزشیابی قرار گرفت و نمره ۱۹/۲۸ (برابر درجه سار) برای آن تعیین گردید.

به این ترتیب ضمن تصویب پایان نامه مذبور از این تاریخ آقای احمد شهر صدر به عنوان کارشناس ارشد در رشته بیوشیمی شناخته می شود.

ردیف	نام و نام خانوادگی	سمت	امضا
	خانم دکتر نسرین ملانیا	استاد راهنمای	
	آقای دکتر شهریار عرب	استاد مشاور	
	آقای دکتر سیروس سالمی	استاد داور	
	آقای دکتر بقایی	نماینده تحصیلات تکمیلی	

نام و نام خانوادگی و امضا مدیر نزدیک

رونوشت

- ۱- معاونت آموزشی و تحصیلات تکمیلی دانشگاه جهت اطلاع
- ۲- معاونت پژوهشی دانشگاه جهت اطلاع
- ۳- آموزش دانشکده جهت درج در پرونده دانشجو
- ۴- دانشجو

دانشگاه علوم پزشکی

سوگند نامه دانش آموختگان دانشگاه حکیم سبزواری

به نام خداوند جان و خرد
کزین برتر اندیشه بر نگذرد

اینک که به خواست آفریدگار پاک ، کوشش خویش و بهره گیری از دانش استادان و سرمایه های مادی و معنوی این مرز و بوم، توشه ای از دانش و خرد گرداورده ام، در پیشگاه خداوند بزرگ سوگند یاد می کنم که در به کارگیری دانش خویش، همواره بر راه راست و درست گام بردارم. خداوند بزرگ، شما شاهدان، دانشجویان و دیگر حاضران را به عنوان داورانی امین گواه می گیرم که از همه دانش و توان خود برای گسترش مرزهای دانش بهره گیرم و از هیچ کوششی برای تبدیل جهان به جایی بهتر برای زیستن، دریغ نوروزم. پیمان می بندم که همواره کرامت انسانی را در نظر داشته باشم و همنوعان خود را در هر زمان و مکان تا سر حد امکان یاری دهم. سوگند می خورم که در به کارگیری دانش خویش به کاری که با راه و رسم انسانی، آینین پرهیزگاری، شرافت و اصول اخلاقی برخاسته از ادیان بزرگ الهی، به ویژه دین مبین اسلام، مباینت دارد دست نیازم. همچنین در سایه اصول جهان شمول انسانی و اسلامی، پیمان می بندم از هیچ کوششی برای آبادانی و سرافرازی میهن و هم میهنانم فروگذاری نکنم و خداوند بزرگ را به یاری طلبم تا همواره در پیشگاه او و در برابر وجودان بیدار خویش و ملت سرافراز ، بر این پیمان تا ابد استوار بمانم.

نام و نام خاتوادگی و امضای دانشجو

احمد شهریار صدر

مجوز بهره برداری از پایان نامه

بهره برداری از این پایان نامه در چهار چوب مقررات کتابخانه و با توجه به محدودیتی که توسط استاد راهنما به شرح زیر تعیین می شود بلامانع است :

- بهره برداری از این پایان نامه برای همگان بلامانع است
- بهره برداری از این پایان نامه با اخذ مجوز از استاد راهنما بلامانع است
- بهره برداری از این پایان نامه تا تاریخ ..... ممنوع است .

استاد راهنما : استاد راهنمای اول

تاریخ :

امضاء:

تاییدیه‌ی صحت و اصالت نتایج

بسمه تعالیٰ

این‌جانب : احمد شهیر صدر   به شماره دانشجویی : ۸۹۴۳۸۳۱۰۱۶

رشته : بیوشیمی   مقطع تحصیلی : کارشناسی ارشد

تاً ييد مي نمایم که کليه نتایج اين پايان نامه حاصل کار اين‌جانب و بدون هرگونه دخل و تصرف و موارد نسخه برداری شده از آثار ديگران را با ذکر کامل مشخصات منبع ذکر کرده ام در صورت اثبات خلاف مندرجات فوق به تشخيص دانشگاه مطابق با ضوابط و مقررات حاکم (قانون حمایت از حقوق مولفان و مصنفان . قانون ترجمه و تکثیر کتب و نشریات و آثار صوتی ضوابط و مقررات آموزشی پژوهشی و انضباطی ...) با اين‌جانب رفتار خواهد شد . و حق هر گونه اعتراض در خصوص احراق حقوق مکتب و تشخيص و تعیین تخلف و مجازات را از خوبیش سلب می نمایم . در ضمن مسئولیت هر گونه پاسخگویی به اشخاص اعم از حقیقی و حقوقی و مراجع ذی صلاح (اعم از اداری و قضایی) به عهده اين‌جانب خواهد بود و دانشگاه هیچ گونه مسئولیتی در این خصوص نخواهد داشت .

نام و نام خانوادگی :

تاریخ و امضاء:

دانشگاه شهید بهشتی

فرم چکیده‌ی پایان‌نامه‌ی دوره‌ی تحصیلات تکمیلی

مدیریت تحصیلات تکمیلی

نام خانوادگی دانشجو: صدر	ش دانشجویی: ۸۹۴۳۸۳۱۰۱۶	نام: احمد شهریار
استاد راهنمای: خانم دکتر نسرین ملانیا	استاد مشاور: آقای دکتر سید شهریار عرب	
دانشکده: علوم پایه	رشته: زیست‌شناسی	گرایش: بیوشیمی
مقطع: کارشناسی ارشد	تاریخ دفاع: ۱۴ مهر ۹۲	تعداد صفحات: ۱۱۵

عنوان پایان‌نامه: مطالعه و بررسی میانکنش آنزیم تیروزین کیناز و مشتقان دارویی جدید در درمان سرطان با کمک

محاسبات رایانه‌ای

کلیدواژه‌ها: سرطان، دینامیک مولکولی، طراحی محاسباتی دارو، Docking، گیاهان دارویی

چکیده: تعداد مبتلایان به سرطان در برخی نقاط جهان به طور روز افزونی گسترش پیدا کرده است و در دهه های آینده شاهد گسترش و افزایش

موارد سرطان به صورت انفجاری و مانند یک سونامی هستیم. از دلایل اصلی ایجاد سرطان جهش‌های ایجاد شده در تیروزین کینازها و در نتیجه عملکرد نادرست آنها در سیستم انتقال پیام درون سلولی می‌باشد و پیگیری رفع اختلالات پیام‌رسانی بوجود آمده در تیروزین کینازها در ضمن فعالیت‌هایی همچون تکثیر و تزايد سلولی سبب پیدایش فرضیه‌هایی شد که استفاده از مهارکننده‌های تیروزین کیناز را برای مقاصد ضدسرطانی توجیه می‌کرد و به همین دلیل توسعه و تولید مهارکننده‌های تیروزین کیناز بحث داغ محافل تحقیقات دارویی جهت تولید داروهای ضد سرطان شد. درمان‌های متکی بر سلولهای هدف روش‌های جدید درمانی را برای سلولهای سرطانی پیشنهاد می‌دهند که بتوانند اشکالات در ارتباط با شیمی درمانی را از بین ببرند. تلاش برای طراحی مهارکننده‌ی تیروزین کیناز اغلب توسط غربالگری آرشیو پروژه‌هایی که قبلاً انجام شده است، صورت می‌گیرد. البته مشاهدات کلینیکی و آزمایشگاهی نشان دهنده این موضوع هستند که سلولهای سرطانی پس از مدتی که تحت درمان با مهارکننده‌ها قرار گرفته‌اند دچار تغییرات ژنتیکی اکتسابی شده که نتیجه‌اش ایجاد مقاومت دارویی در برابر مهارکننده‌ها می‌باشد. تلاش ما در این تحقیق در مرحله اول تولید مهارکننده‌های جدید دارویی به کمک محاسبات رایانه‌ای برای درمان CML، با هدف قرار دادن انکوژن BCR-ABL به عنوان یک نقطه کلیدی در مسیر انتقال پیام بیماری می‌باشد. در مرحله دوم با توجه به مزایای استفاده از ساختارهای طبیعی برگرفته از گیاهان دارویی، پس از جستجو در مورد گیاهان دارویی موثر بر سرطان جهت بررسی و تایید این موضوع اقدام به دریافت ساختار ثبت شده گیاهان دارویی مذکور از بانک Pubchem نمودیم و ضمن انجام محاسبات رایانه‌ای، اثر مهاری این ترکیبات را بررسی کردیم که در مورد این ساختارها به نتایج قبل قبولی دست یافتیم. برای آزمایشات کنترل از اتصال سوبسترای اصلی کینازها یعنی ساختار ATP و نیز Dasatinib از جمله مهارکننده‌های تایید شده استفاده کردیم.

امضای استاد راهنمای

چون همی دانم که کار از بھر اوست

گر برای او به جان گردم، نکوست

1.....	مقدمه
2.....	تیروزین کینازها
3.....	مکانیسم‌های فعال سازی
4.....	مولکول‌های مهارکننده کوچک تیروزین کیناز
8.....	جایگاه اتصال مهارکننده‌های کینازی
9.....	مهارکننده نوع اول:
9.....	مهارکننده نوع دوم:
11.....	مهارکننده‌های آلوستریک:
11.....	مهارکننده کوالان:
13.....	کاوش برای مهارکننده‌های جدید:
13.....	تولید و سنتز آنالوگ
15.....	طراحی آگاهانه ساختار (شکل درونی را تغییر دادن)
16.....	طراحی مهارکننده بر اساس قطعه:
17.....	انتخابی کردن مهارکننده‌های کینازی
19.....	مکانیسم‌های ایجاد مقاومت در برابر مهارکننده‌های TK
19.....	جهش‌ها
22.....	اصلاحات و تغییرات در سطح بیان زن‌ها و تعداد زن‌های کپی شده
22.....	اصلاحات مسیرهای پیامرسانی
24.....	مکانیسم‌های مقاومت دارویی وابسته به INFLUX/EFFLUX
27.....	فرایند تولید داروی جدید
29.....	پیش‌بینی نقاط حساس
31.....	داکینگ
31.....	نرم افزار AUTO DOCK
32.....	CDOCKER

32.....	داکینگ انعطاف پذیر
33.....	LIGAND FIT
34.....	انرژی آزاد اتصال
34.....	تکامل از نو
34.....	طراحی دارو مبتنی بر لیگاند
35.....	ارتباطیابی کمی ساختار و عملکرد
37.....	دینامیک مولکولی
39.....	نرم افزار گرومکس
42.....	نرم افزار گوسین
43.....	داروهای گیاهی
43.....	مواد موثر در گیاهان دارویی
47.....	امکانات نرم افزاری مورد نیاز
47.....	سیستم عامل ویندوز
47.....	سیستم عامل لینوکس
47.....	برنامه های نرم افزاری بهینه سازی QM\MM
48.....	برنامه های نرم افزاری دینامیک مولکولی
48.....	برنامه های داکینگ مولکولی
48.....	وب سایت های پایگاه اطلاعات
51.....	داکینگ ترکیبات با کیناز هدف
52.....	ترکیبات کنترل
53.....	ساختارهای صناعی
55.....	ترکیبات منتج از گیاهان دارویی
56.....	آستراغالیس، گون
56.....	پودوفیلیوم
57.....	سانگویناریا، عرق الدم، سرخ بن

57.....	رسکوس، آکولاتوس، کوله خاس
58.....	کتس کلاو
58.....	چاپارال، لاریا تریدنتاتا، بوته قطران
59.....	دن شن رووت
59.....	اکیناسه
60.....	سانتمارین
60.....	خار مریم
61.....	پاودارکو
61.....	شبدر
62.....	اسکوتلاریا
62.....	ساوتلاندیا
63.....	بوپلریوم
63.....	وت گراس
64.....	آمبلی پرینین
64.....	ترکیبات کنترل
65.....	ساختارهای طراحی شده
68.....	آستراغالیس، گون
70.....	پودوفیلیوم
71.....	سانگویناریا، عرق الدم، سرخ بن
72.....	رسکوس آکولاتوس، کوله خاس
74.....	CAT'S CLAW، کتس کلاو
75.....	چاپارال، لاریا تریدنتاتا، بوته قطران
77.....	DAN SHEN، دن شن رووت
78.....	ECHINACEA، اکیناسه
79.....	FEVER FEW، سانتمارین

80.....	خار مریم، MILK THISTLE
81.....	پاودارکو، PAU DARCO
82.....	شبدر CLOVER
83.....	اسکوتلاریا، SCUTELLARIA BARBATA
84.....	ساوتلاندیا، SCUTELLARIA BARBATA
85.....	بوبلریوم، BUPLEURUM
86.....	وت گراس، WHEATGRASS
88.....	ترکیبات کنترل
88.....	ATP
89.....	DASATINIB
91.....	ترکیبات صناعی
91.....	DASASINIB
92.....	DACUR09
93.....	DACUR10
95.....	MINIB_SULFINYL 05
97.....	DASAMETHYL
99.....	خلاصه‌ای از نتایج
104.....	جایگاه اتصال و مشتقان جدید
104.....	ساختارهای برگرفته از گیاهان دارویی
105.....	پودوفیلیوم، Podophyllum
105.....	خار مریم، Milk Thistle
105.....	Scutellaria barbata
106.....	Umbliprenin
106.....	ساختارهای طراحی شده
106.....	دакور 10

فهرست اشکال :

3.....	شکل 1: کینوم، رنوم پروتئین کیناز انسانی
4.....	شکل 2: تمایی از مراحل فعال سازی تیرزین کیناز غشایی
9.....	شکل 3: مکانیسم فعالیت مهارکننده نوع اول
10.....	شکل 4: مکانیسم فعالیت مهارکننده‌های نوع دوم
12.....	شکل 5: مهارکوالان
28.....	شکل 6: فلوچارت طراحی دارو به کمک رایانه
29.....	شکل 7: نقشه مسیر لوسی میلوئید مزن
30.....	شکل 8: پیش‌بینی نقاط حساس توسط FTMP. قطعه کوچک مولکول استفاده شده شامل استیل آلدھید، اتالن، استامید، استونیتریل، استن، متیل‌آمین، بنزن، دی‌متیل‌اتر، اوره، اتان، بنزالدھید، فل، ایزوپروپانول، دی‌متیل‌فرمamید است
31.....	شکل 9: خلاصه‌ای از میانکنش‌های هیدروژنی و غیرهیدروژنی یافت شده بین رزیدوهای پروتئین و پروب کوچک مولکولی
35.....	شکل 10: مدل گیرنده GABA و میادین نیروی غشایی
49.....	شکل 11: مسیر ایجاد بیماری لوسی میلوئید مزن
50.....	شکل 12: ساختار اولیه بدون لیگاند
50.....	شکل 13: اضافه نمودن هیدروژن‌های حذف شده
51.....	شکل 14: تعیین باکس آب
51.....	شکل 15: تعدیل بار سطحی
51.....	شکل 16: نمودار RMSD در 10 نانو ثانیه
51.....	شکل 17: نمودار Gyration در 10 نانو ثانیه
53.....	شکل 18: دازاتینیب در ساختار و کریستال
53.....	شکل 19: نمایی از ساختار دازاتینیب در دو حالت
53.....	شکل 20: نمای ساختار حاصل از داکینگ و کریستال
53.....	شکل 21: نمای دازاتینیب در دو حالت در ساختار
54.....	شکل 22: ترکیب جدید طراحی شده که نام دازاسینیب را به آن اختصاص دادیم

..... شکل 23: داروی تأیید شده داراتینیپ	54
..... شکل 24: ساختار طراحی شده که به نام داکور نام گذاری گردید	55
..... شکل 25: آسترالگلوس و پیوند هیدروژنی با M318,L277,E286 کیناز فعال	69
..... شکل 26: نمای اتصال لیگاند درون جایگاه فعال کیناز	69
..... شکل 27: نمای اتصال لیگاند درون جایگاه فعال کیناز	71
..... شکل 28: پودوفیلیوم و پیوند هیدروژنی با M318,T319,Y253 کیناز	71
..... شکل 29: نمای اتصال لیگاند درون جایگاه فعال کیناز	72
..... شکل 30: سانگویناریا و پیوند هیدروژنی با T315 کیناز فعال	72
..... شکل 31: نمای اتصال لیگاند درون جایگاه فعال کیناز	73
..... شکل 32: روسکوس و پیوند هیدروژنی با متیونین 318 کیناز فعال	73
..... شکل 33: نمای اتصال لیگاند درون جایگاه فعال کیناز	75
..... شکل 34: کتس کلاو و پیوند هیدروژنی با M318,N322,Y253 کیناز	75
..... شکل 35: نمای اتصال لیگاند درون جایگاه فعال کیناز	76
..... شکل 36: چاپارال و پیوند هیدروژنی با D341,G249 کیناز فعال	76
..... شکل 37: نمای اتصال لیگاند درون جایگاه فعال کیناز	77
..... شکل 38: دن شن روت و پیوند هیدروژنی با M318 کیناز فعال	77
..... شکل 39: نمای اتصال لیگاند درون جایگاه فعال کیناز	78
..... شکل 40: اکیناسه و پیوند هیدروژنی با D381,G249,G321 کیناز	78
..... شکل 41: نمای اتصال لیگاند درون جایگاه فعال کیناز	79
..... شکل 42: سانتامارین و پیوند هیدروژنی با K271,E286,T315 کیناز فعال	79
..... شکل 43: نمای اتصال لیگاند درون جایگاه فعال کیناز	80
..... شکل 44: Milk Thistle و پیوند هیدروژنی با Q252,Y253,L248 کیناز	80
..... شکل 45: نمای اتصال لیگاند درون جایگاه فعال کیناز	82
..... شکل 46: پاوودارکو و پیوند هیدروژنی با Q252,Y253,N322 کیناز	82
..... شکل 47: نمای اتصال لیگاند درون جایگاه فعال کیناز	83
..... شکل 48: کلاور و پیوند هیدروژنی با Q252,Y253,N322 کیناز فعال	83
..... شکل 49: نمای اتصال لیگاند درون جایگاه فعال کیناز	84

..... 84	شكل 50: اسکوتلاریا و پیوند هیدروژنی با Y253,G254,E286,M318,Q322 کیناز فعال
..... 85	شكل 51: نمای اتصال لیگاند درون جایگاه فعال کیناز
..... 85	شكل 52: ساوترلاندیا و پیوند هیدروژنی با L248,G249,G254,M318,N322 کیناز فعال
..... 86	شكل 53: نمای اتصال لیگاند درون جایگاه فعال کیناز
..... 86	شكل 54: بوپلریوم و پیوند هیدروژنی با G249,N322 کیناز فعال
..... 87	شكل 55: نمای اتصال لیگاند درون جایگاه فعال کیناز
..... 87	شكل 56: وت گرس و پیوند هیدروژنی با L248,G249 کیناز فعال
..... 89	شكل 57: نمای اتصال لیگاند درون جایگاه فعال کیناز
..... 89	شكل 58: ATP و پیوند هیدروژنی با Q252,Y253,L271,E286,T315,M318 کیناز فعال
..... 90	شكل 59: نمای اتصال لیگاند درون جایگاه فعال کیناز
..... 90	شكل 60: دازاتینیب و پیوند هیدروژنی با Q252,Y253,T315,M318 کیناز فعال
..... 91	شكل 61: نمای اتصال لیگاند درون جایگاه فعال کیناز
..... 91	شكل 62: دازاسینیب و پیوند هیدروژنی با T315,M318,Y320 کیناز فعال
..... 93	شكل 63: نمای اتصال لیگاند درون جایگاه فعال کیناز
..... 93	شكل 64: داکور 9 و پیوند هیدروژنی با M318,T319,D381 کیناز فعال
..... 94	شكل 65: نمای اتصال لیگاند درون جایگاه فعال کیناز
..... 94	شكل 66: داکور 10 و پیوند هیدروژنی با L271,D381,E286 کیناز فعال
..... 96	شكل 67: نمای اتصال لیگاند درون جایگاه فعال کیناز
..... 96	شكل 68: Minib_Sulfinyl05 و پیوند هیدروژنی با T315,M318,N322 کیناز فعال
..... 98	شكل 69: نمای اتصال لیگاند درون جایگاه فعال کیناز
..... 98	شكل 70: Dasamethyl D325,E329 و پیوند هیدروژنی با

فهرست جداول :

..... 6	جدول 1: داروهای مهار کننده تیروزین کیناز که تا سال 2011 تایید شده‌اند
..... 14	جدول 2: نساختارهای معین شناسایی شده در مهار کننده‌ها
..... 56	جدول 3.

56.....	جدول 4
57.....	جدول 5
57.....	جدول 6
58.....	جدول 7
58.....	جدول 8
59.....	جدول 9
59.....	جدول 10
60.....	جدول 11
60.....	جدول 12
61.....	جدول 13
61.....	جدول 14
62.....	جدول 15
62.....	جدول 16
63.....	جدول 17
63.....	جدول 18
64.....	جدول 19
64.....	جدول 20
65.....	جدول 21
65.....	جدول 22: ساختارهای طراحی شده پس از بهینه سازی
69.....	: جدول 23
70.....	جدول 24
72.....	جدول 25
73.....	جدول 26
77.....	: جدول 27

مقدمة

عوامل سرطان‌زا در بیشتر موارد بر پایه ایجاد یک نقص پاتولوژیک در سیستم انتقال پیام درون سلولی سبب ایجاد سرطان می‌شوند. در شرایطی که فعالیت تیروزین‌کیناز‌های ویژه، نقش‌های مهمی شامل تنظیم رشد سلولی، تمایز، چسبندگی، تحرک و مرگ برنامه‌ریزی شده سلولی را تنظیم می‌کنند (1,2). جهش‌های ایجاد شده در آن‌ها و در نتیجه عملکرد نادرست آن‌ها در سیستم انتقال پیام درون سلولی از دلایل اصلی ایجاد سرطان به حساب می‌آیند.

۱. تیروزین‌کیناز‌ها

ژنوم پروتئین کیناز انسانی که به کینوم^۱ معروف است، شامل ۵۱۸ ژن کد کننده پروتئین کیناز است که این ژن‌ها باعث بیان دو نوع تیروزین‌کیناز، رسپتور تیروزین‌کیناز^۲ و تیروزین‌کیناز سیتوپلاسمی^۳ می‌شوند (3,4). در انسان ۵۸ رسپتور تیروزین‌کیناز شناخته شده است که در ۲۰ زیر گروه جای می‌گیرند و از معروف‌ترین اعضای این گروه می‌توانیم به مواردی چون گیرنده انسولین، (FLT3) FMS-Like TK3، گیرنده فاکتور رشد اپیدرمال (EGFR)، (PDGFR) Platelet-Derived growth factor receptor، اشاره کنیم. ساختار تمامی گیرنده‌های تیروزین‌کیناز مشابه یکدیگر می‌باشند و این ساختار شامل یک دامین مناسب اتصال لیگاند در قسمت خارج سلولی، یک تک مارپیچ که عرض غشاء را می‌پیماید و در نهایت ناحیه سیتوپلاسمی که شامل دامین پروتئین تیروزین‌کیناز به انضمام انتهای کربوکسیل و ناحیه تنظیمی juxtamembran می‌باشد (5).

¹ KINOM

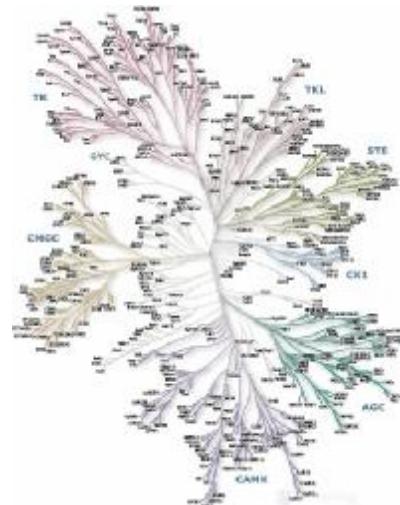
² RTK

³ NRTK

۱-۲. مکانیسم‌های فعال سازی

فعال شدن RTK‌ها با اتصال هورمون و یا فاکتور رشد به جایگاه مخصوص در دامین خارج سلولی گیرنده اتفاق می‌افتد. بدنبال اتصال لیگاند RTK تحت جریان دایمیریزاسیون قرار گرفته و ضمن تغییرات کانفورماتیونی، لیگاند دو ظرفیتی با دو مولکول گیرنده واکنش می‌دهند و بر اثر این اتصال آن‌ها را تحت یک پیوند دوگانه قرار می‌دهد، در نتیجه فسفریلاسیون خودبخودی دامین‌های تیروزین‌کیناز^۱ اتفاق می‌افتد. بسیاری از نواحی دارای توانایی فسفریله‌شدن خودبخودی در قسمت غیر کاتالیتیکی مولکول‌های گیرنده قرار دارند و می‌توانند به عنوان جایگاهی برای اتصال مناسب برای پروتئین‌های مسئول انتقال پیام باشند. سپس رزیدوهای فسفوتیروزین^۲ در ناحیه سیتوزولی RTKs به عنوان نواحی اتصال تشخیص داده شده و برای فاکتورهای پیام‌رسانی نظیر PLC γ 1 موجود در دامین SH2 به عنوان یک نشانگر و شاخص جهت اتصال محسوب می‌شوند. از این‌رو اتصال لیگاند به PTK‌ها سبب فعال شدن روند انتقال مسیر پیام می‌شوند (۷).

از طرف دیگر NRTK‌ها که در زمرة دومین دسته از حدود ۹۰ تیروزین‌کیناز شناخته شده می‌باشند خود در یک زیر مجموعه ۱۰ قسمتی جای می‌گیرند که اساس طبقه‌بندی دهگانه نیز تفاوت‌های موجود در توالی دامین کینازی آنها می‌باشد. از جمله شاخص‌ترین‌های این دسته می‌توان به Src، C-Abl و

شکل ۱: کینوم، ژنوم پروتئین کیناز انسانی

JAK اشاره کرد. این تیروزین‌کینازها قادر دامین غشایی

بوده و در سیتوزول، هسته و یا سطح داخلی غشاء پلاسمایی یافت می‌شوند (۸). معمولاً NRTKs به روش‌های مختلفی به صورت غیر فعال باقی می‌مانند که این مکانیسم‌ها شامل

¹ PTB

² PTR